

Ιούνιος (Junius)

Στράτος Θεοδοσίου και Μάνος Δανέζης

Επίκουροι καθηγητές Αστροφυσικής
Τμήμα Φυσικής-Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Ιούνιος αρχικά ήταν ο τέταρτος μήνας του δεκάμηνου αρχαίου ρωμαϊκού ημερολογίου, ενώ στη συνέχεια έγινε ο έκτος μήνας του αναμορφωμένου, από τον Νουμά Πομπίλιο, ημερολογίου.

Σύμφωνα με την παράδοση, οφείλει την ονομασία του στη σύζυγο του θεού Juppiter (Δία), θεά Juno (Ηρα), προστάτρια του οίκου και του γάμου, στην οποία ο μήνας αυτός ήταν αφιερωμένος.

Οι Ρωμαίοι λάτρευαν τη θεά με δύο μορφές, ως Juno Lanuvina και ως Juno Regina. Ήταν η θεά προστάτιδα του γάμου και γι' αυτό έφερε την προσωνυμία Pronuba=Γαμηλία. Ήταν ακόμα η προστάτιδα των τοκετών (Ειλείθια) και αρχικά η θεά της Σελήνης με την προσωνυμία Lucina, από το lux που σημαίνει φως. Ιερές ημέρες της ήταν οι ημέρες της νέας Σελήνης και της πανσελήνου, δηλαδή οι Καλένδες και οι Ειδοί.

Σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή, ο Ιούνιος πήρε το όνομά του από τον πρώτο Ύπατο (Consul) της Ρώμης, τον Λεύκιο Ιούνιο Βρούτο, ο οποίος ανέτρεψε τον βασιλιά Ταρκύνιο τον Υπερήφανο (510 π.Χ.), εγκαθιδρύοντας τον θεσμό της υπατείας και θεμελιώνοντας τη δημοκρατία στη Ρώμη.

Τον Ιούνιο, οι γυναίκες της Ρώμης γιόρταζαν τα Matralia, τη γιορτή της Λευκοθέας (mater Matuta), της θεάς της πρωίας.

Η Ρωμαϊκή Σύγκλητος πρότεινε αργότερα τη μετονομασία του Ιουνίου σε Γερμανικό (Germanicus), αλλά η ονομασία αυτή δεν επικράτησε.

Ο Ιούνιος (ή Ιούνης) έχει στην Ελλάδα πολλές άλλες λαϊκές ονομασίες. Συνήθως αναφέρεται ως *Πρωτόλης* ή *Πρωτογιούλης*, δηλαδή πρώτος μήνας και αρχή του καλοκαιριού.

Ο Ιούνιος είναι ο μήνας του θερισμού, γι' αυτό ο ελληνικός λαός τον ονομάζει *Θεριστή*, από τη μεγάλη αυτή στιγμή της γεωργίας: «*Αρχές του Θεριστή, του δρεπανιού μας η γιορτή*».

Στο σημείο αυτό θα τονίσουμε για άλλη μια φορά ότι συζητάμε για τις κλιματολογικές εποχές του έτους και για τους μήνες που άμεσα συνδέονται μ' αυτές. Συνεπώς η εποχή του θερισμού ποικίλλει ανάλογα με το κλίμα και φυσικά ανάλογα με τη θερμοκρασία, με τη σύσταση του εδάφους και τον χρόνο που έχουν σπαρεί τα δημητριακά.

Στα πεδινά μέρη της πατρίδας μας ο θερισμός γίνεται συνήθως τον Ιούνιο, που γι' αυτόν τον λόγο καλείται και *Θεριστής*.

Στα ορεινά όμως, στα πιο ψυχρά δηλαδή μέρη, θερίζουν τον Ιούλιο που για τους ορεινούς είναι ο Θεριστής τους. Ομοίως, ο Ιούλιος είναι ο *Αλωνάρης* για τους πεδινούς, ενώ αντίστοιχα Αλωνάρης για τους ορεινούς είναι ο Αύγουστος.

Σχεδόν σε κάθε μέρος της Ελλάδας ο Ιούνιος έχει από μία ιδιαίτερη ονομασία: *Αλυθτσατσής* στην Κάλυμνο, *Ρινιαστής* στην Πάρο, *Ορνιαστής* στην Άνδρο και *Απαρνιαστής* αλλού· όλες ονομασίες που προέρχονται από τον «ερυνασμό», δηλαδή την τεχνητή γονιμοποίηση των συκίων που γίνεται στη διάρκειά του.

Στα Γρεβενά αναφέρεται ως *Κερασάρης*, ενώ στον Πόντο ως *Κερασινός*, επειδή αυτόν τον μήνα πρωτοβγαίνουν τα κεράσια.

Το θερινό ηλιοστάσιο, το λιοτρόπι

Η μέτρηση του χρόνου και ειδικότερα ο υπολογισμός του έτους βασίζεται στην ετήσια τροχιά της Γης γύρω από τον Ήλιο ή στη «φαινόμενη» ετήσια τροχιά του Ήλιου γύρω από τη Γη. Η τροχιά αυτή γύρω από τη Γη, που δημιουργεί τη διαδοχική εναλλαγή των εποχών του έτους έχει τέσσερα καθοριστικά σημεία, τα οποία ανά δύο καθορίζουν τις ισημερίες και τις τροπές (τα ηλιοστάσια): την εαρινή ισημερία, στις 21 Μαρτίου, τη φθινοπωρινή ισημερία, στις 22 Σεπτεμβρίου, το θερινό ηλιοστάσιο, στις 21 Ιουνίου, και το χειμερινό ηλιοστάσιο, στις 22 Δεκεμβρίου. Στις ημερομηνίες αυτές από τα πανάρχαια χρόνια είχαν καθιερωθεί σπουδαίες γιορτές σε όλα τα μήκη και πλάτη της Γης.

Σήμερα πλέον οι Ευρωπαίοι γιορτάζουν με μεγαλοπρέπεια μόνον το θερινό ηλιοστάσιο στις 21 Ιουνίου, επειδή συμπίπτει με την εποχή της καλοκαιρίας που πρακτικά επιτρέπει τον μαζικό υπαίθριο εορτασμό. Τη χρονική αυτή περίοδο συμβαίνει η μεγαλύτερη μέρα του έτους, καθώς ο Ήλιος —στον τροπικό του Καρκίνου— αλλάζει πορεία και κατευθύνεται πάλι από το βόρειο στο νότιο ημισφαίριο. Την ημέρα αυτή ανάβουν φωτιές σ' ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη, για να υποδηλώσουν την πίστη των λαών στον φωτοδότη καμ ζωοδότη Ήλιο, ώστε αυτός να συνεχίσει τη φωτεινή πορεία του.

Στις 21 Ιουνίου, λοιπόν, συμβαίνει η θερινή τροπή του Ήλιου, το θερινό ηλιοστάσιο, το «λιοτρόπι» όπως το λέει ο ελληνικός λαός, με τη μεγαλύτερη μέρα του έτους. Η πανάρχαια αυτή γιορτή συνδυάζεται και γιορτάζεται με τις φωτιές του Αϊ-Γιάννη, «Γ' Αϊ-Γιαννιού του Λαμπαδάρη», στις 24 του μηνός, καθώς και το αρχαιοελληνικό έθιμο του Κλήδονα. Από τη γιορτή του θερινού ηλιοστασίου, ο Ιούνιος έχει πάρει την ονομασία *Λιοτρόπης*. Επίσης ονομάζεται *Αϊ-γιαννίτης* (Σωζόπολις–Αν. Ρωμυλία) και *Αγιογιαννίτης* από τη μεγάλη γιορτή του Αϊ-Γιάννη του Πρόδρομου (Γενέθλιον) στις 24 του μηνός, που συνδυαζόμενη με τη θερινή τροπή του Ήλιου, κατέχει ξεχωριστή θέση στο λαϊκό εορτολόγιο.

Στις 21 Ιουνίου, στη γιορτή του καλοκαιριού, τότε που ο Ήλιος βρίσκεται στη μεγαλοπρέπειά του στο βόρειο ημισφαίριο της Γης καθιερώθηκε να γιορτάζεται η γιορτή της Μουσικής και ο εορτασμός της τείνει να γίνει πανευρωπαϊκός.

Μετά από αυτά ο Ιούνιος φτάνει στο τέλος του και φεύγει, αφήνοντάς μας την αίσθηση μιας προχωρημένης άνοιξης και του επερχόμενου καλοκαιριού.

Βιβλιογραφία

1. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης: Μετρώντας τον άχρονο Χρόνο-Ο χρόνος στην Αστρονομία. Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1994 .

2. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης: Η Οδύσσεια των ημερολογίων. Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1995.